

forte saa tidligt, men oppebriet 2 kommende Aar, for i Sommeren 1842 tidligt at optage Kartoflerne af $\frac{1}{2}$ Td. Land og anvende disse til Sæd i Foraaret 1843, og efter Indhøstningen af disse først kundgjort Udsalbet. Men jeg anseer Sagen for ikke uvigtig, om man endog her ved kun vandt 10 à 20 Tdr. flere pr. Td. Land, og det er ønskeligt, at flere samtidig anstille Forsøgene; thi den Enkelte kan lettere feile, og den Enkelte kan muligens faae et os Alle ventende Forsald, som standser ethvert Forsøg.

Sindinggaard d. 14de December 1841.

Sjelstrup.

Forhandlinger angaaende nyttige Kundskabers Udbredelse blandt de unge Landmænd af den dannede Klasse.

Rector ved den herværende Kongl. Veterinairstole, Dr. med. With indsendte til Landhuusholdnings-Selskabet nedenstaaende Forslag, med Anmodning om, at Selskabet vilde ledsage det med sin anbefaling til H. M. Kongen:

I den senere Tid er der næsten i enhver Siat, som henregner Jordbrug og Huusdyrhold til sine vigtigste Indtægtskilder, blevet indrettet agronomiske Lærestanstalter til Kundskabers Udbredelse om disse Gjen-

stande. De store Fremskridt, som Landoeconomien i indeværende Aarhundrede har gjort i flere Lande, kunne endog for en Deel betragtes som Frugter af den Impuls, der herfra er udgaaet. Klogskab byder derfor, at de Lande, som hidindtil ei have skænket denne Sag fornøden Opmærksomhed, maae søge at komme i Besiddelse af, hvad andre allerede have opnaaet. Nødvendigheden byder det endog, for at de ikke, det være nu i kvantitativ eller kvalitativ Henseende, skulle blive overskøiede, og trængte tilbage fra de udenlandske Markeder. Men der maa herved gaaes frem med Skjonsomhed, for at undgaae de Misgreb, som ere blevne begaaede paa andre Steder, og hvad der saa endog gjøres, maa der derved stedse tages Hensyn til de locale Forhold.

At Jordbrug og Huusdyrhold henhøre til vort Fædrelands Hovedindtægtskilder, er en almeenbekendt Sag, ligesom at der ogsaa her er blevet og bliver virket til at fremme disse Gjenstande, men Staten har, efter mit ringe Skjønne, ikke taget sig deraf i det Omfang, som Sagens Bigtighed udfordrer. Det er endog det Kongelige Landhuusholdningselskab alene, som i saa Henseende har virket med noget Held, thi hvad der ellers her er skeet fra det Offentliges Side til Landoeconomiens Fremme, er i det Hele ifkun Lidet, og har ei baaret synderlige Frugter. Heri maa sikkerlig for en Deel Aarsagen søges, at Landoeconomien hertillands staaer tilbage for samme i flere andre Stater, ligesom at det endog er at befrygte, at selv

vore mindre begunstigede Naboer ville ile os forud. Det maaderfor være Staten magtpaaliggende, at Danmark i saa Henseende kommer til at indtage den Plads, som det bør, og, fremfor mange andre Stater, er i Stand til at indtage. Den nærværende Tid, da den meer intelligente Deel af Nationen har begyndt at skjænke Agronomien Dymærksomhed, frembyder endog en gunstig Leilighed, med Haab om et heldigt Udfald, at indhente det Forsømte.

Vel stemme Flere for, at der burde indrettes et agronomisk Institut, men en sliq Læreanstalt vilde forårsage store Omkostninger, uden dog at udøve en heltbringende Indflydelse paa hele Landet. Agerdyrkningsinstituter ere, ifølge Sagens Natur, ei saa meget fleersidige Læreanstalter, som Monstergaarde for Localiteter af en lignende Beskaffenhed, hvor unge Agronomer gives Leilighed til, med Hensyn til en enkelt Egn, at see Agerbruget drevet efter videnskabelige Principer, og gjøres bekjendte med disse, men uden at de i Almindelighed tillige erhverve sig Routine i de landlige Forretningers practiske Udøvelse. De ere meer Læreanstalter for tilkommende Godseiere end for unge Mænd, som herefter skulle erhverve sig Livets Udfomme som Forpagtere, eller Eiere af Avlsgaarde og større Bondegaarde, og det er netop slige Gaarde, hvilke unge Mænd af den dannede Klasse hos os for Tiden især kunne have Haab om at komme i Besiddelse af. Hertil kommer endnu, at Godserne og hvad der henhører under denne Categori, hertillands ifkun

ere faa i Sammenligning med det andet Slags Eien-
domme.

Som Beviis for, at et landoeconomist Institut, om der doceres nok saa flersidigt, ifølge de herværende Localiteters forskjellige Bestaaffenhed, ikke godt vil kunne komme til at udøve en over hele Røndet udbredt indgribende Indflydelse, tillader jeg mig blot at henlede Opmærksomheden paa de landoeconomiske Forholds forskjellige Bestaaffenhed i Sjælland, Jylland og Slesvig. De forskjellige Egne i een og samme Provinds, f. Ex. i Jylland og Slesvig, frembyde endog saa betydelige Afvigelser, at Landoeconomien heel og holden maa indrettes derefter. Hvad der passer for den ene Egn, er aldeles upassende for den anden. Derfor kan den, som er oplært paa et slikt Institut, ikke komme til at høste Nytte af de der erhvervede Kundskaber, for han paa Stedet har lært at tilpasse dem til de locale Forhold. At den practisk oplærte Landmand, som paa et landoeconomist Institut har erhvervet sig theoretiske Kundskaber, uden Banffelighed vil sætte sig ind deri, derom kan ikke være Spørgsmaal, men mangler det den unge Mand paa Færdighed i de landoeconomiske Syslers practiske Udøvelse, vil der, selv om der medbringes nok saa gode theoretiske Kundskaber fra Institutet, dog skee mangfoldige Misgreb, og mangan En bliive ruineret.

Paa Grund heraf hylder jeg den Anffuelse, at det ikke vilde være rigtigt, om Staten opoffrede store Summer paa at indrette et Institut, hvor unge Mænd

af den dannede Klasse kunne blive oplærte til saa godt som alene theoretiske Landmænd, hvorimod jeg er af den Mening, at vore unge vordende dannede Landmænd selv skulle sørge for at erhverve sig Færdighed i de landoconomiske Forretningers practiske Udøvelse, og gjøre sig bekjendte med Maaden, hvorpaa Agerbruget drives af sagkyndige Mænd i Landets forskjellige Egne, hvilket ved de intelligente Landmænds tiltagende Antal hos os vil kunne stee saa godt som overalt, men at Staten maatte drage Omforg for, at, om jeg saa maa kalde det, de practisk oplærte unge Landmænd kunne faae Veilighed til at erhverve sig saadanne Kundskaber, ved hvilke det blev muligt for dem, herefter at udøve de practiske agronomiske Forretninger efter videnskabelige Principer, og ved hvilke Interessen for Selvstudium tillige vakttes, thi dette er dog alligevel det, hvorpaa Agriculturens videre Fremstriden kommer til at beroe.

Antages det her Anførte at være baseret paa rigtige Principer, bliver det Spørgsmaalet, hvad man da kunde ønske, at Staten hos os maatte gjøre, for at fremme Agriculturen. Efter mit Skjønne vilde dette saavel kunne stee bedst, som med de færreste Omkostninger, naar man derved gif frem paa følgende Maade: Der maatte hver Vinter, for Statens Regning, holdes offentlige Forelæsninger over Landmaaling, Physik, Chemie, Geognosie, Botanik, Zoologie og den veterinaire Deel af Landoconomien. En Selsølg er det, at disse Forelæs-

ninger hver især maatte udgjøre et afrundet videnskabeligt Heelt, men hvad der især vedkommer Landøeconomien, maatte fortrinsviis stjænkes Dpmærksomhed. Saaledes burde Landmaaling især holde sig til at lære, hvorledes et Stykke Jord opmaales, nivelleres, c. s. v.; af Physiken foredrages fortrinsviis den mekaniske Deel; Chemien maatte, efterat der var givet et videnskabeligt Omrids deraf i Almindelighed, indskrænke sig til hvad der kan udbrede Lys over de Landmanden nærmest vedkommende Gjenstande; i Geognosien burde der meddeles Underretning om Jordarternes forskjellige Blandingsforhold i Almindelighed, om deres her forekommende hyppigste Blanding i de forskjellige Egne, og hvorledes man i ethvert Tilfælde især kan forstaae sig Kundskab om deres Blandings forskjellige Bestaendeligheder; af Botaniken doceres fortrinsviis den agronomiske Deel i sine forskjellige Retninger i Forbindelse med hvad det er for et Jordsmøn, der begunstiger den ene Plantes Væxt fremfor den andens, og hvorledes man ved en forandret Dyrkningsmaade ikke alene er i Stand til at gjøre Vegetationen frodigere, men endog at omstabe den; af Zoologien meddeles ikke alene Characterforskjellen mellem de for Mennesket vigtigste Dyrslægter, men gives tillige en Skildring af deres Leve- maade, af den Nytte, hvilken de yde os, ligesom og hvad det er for Extozoa og Entozoa, som kunne blive skadelige for Mennesket, eller Huusdyrene, og give Anledning til Sygdomme.

Den veterinaire Deel af Landøeconomien maatte

give Oplysning om den forskjellige Maade, hvorpaa Huusdyrene kunne yde Fordele i landoekonomisk Henseende; hvorpaa man ved Huusdyrholdet har at agte i de forskjellige Egne med Hensyn til de locale Forhold, for at det kan blive saa fordeelagtigt som muligt; at der ved Huusdyrenes Afbenyttelse i forskjellige Diemed maatages Hensyn til et hertil svarende Ydre eller Ydre læren; hvorledes Diætetiken saavel bør indrettes i Almindelighed, som ved deres forskjellige Afbenyttelse; hvorledes man kan producere Dyr, svarende til deres forskjellige Bestemmelse; hvad der er at iagttage ved Behandlingen af saadanne Sygdomme, som udfordre øieblikkelig Hjælp, og ved saadanne, som i og for sig ei ere betydelige, men ved Mangel af Dyrlægehjælp, formedelt en urigtig Behandling, let kunne tage en uheldig Udgang; hvad det er for Sygdomme blandt Huusdyrene, som kunne blive farlige for det Offentlige, og for saa vidt henhøre under det almindelige Sundhedspoliti, eller under Veterinairpolitiet.

De fem førstnævnte Videnskaber maatte betragtes som Hjælpevidenskaber, hvorimod det her om Veterinairvidenskaben Anførte udgjør en integrerende Deel af Landoeconomien. Vel doceres flere af Hjælpevidenskaberne for Veterinairleverne, men, med Undtagelse af Botanik og Zoologie, burde de efter mit Skjønne foredrages med særligt Hensyn til Landoeconomien, hvilket ogsaa gjælder om Veterinairgjensstandene. Disse Foredrag skulle imidlertid holdes om Vinteren, for at de Paagjældende om Sommeren kunne bestjæftige sig med Landlivets practiske Syssler, og de anførte Gjen-

stande skulle i det mindste absolveres i to Semestre, og Forelæsnningernes Antal maatte i Gjennemsnit ikke overskride 4 Timer daglig, af hvilke i det mindste $1\frac{1}{2}$ Time indrømmes Underviisningen over Veterinairfaget. Sattes der en passende offentlig Prøve i Forbindelse hermed, hvilken Prøve Bedkommende dog ikkun da først turde kunne underkaste sig, naar de fra en Landmand foreviste Beviis for, at de besadde Færdighed i samtlige de agronomiske Syslers practiske Udvøelse, vilde der sikkerligt være vundet meget for Landets Jordbrug, og denne Prøve vilde desuden gjøre det lettere for unge dygtige, men uformuende Landmænd, at forskaffe sig Forpagtninger, eller faae privat Ansættelse som Avlsforvaltere o. s. v.

Underviisningen i flere af de nævnte Gjenstande, men dog især den veterinaire Deel af Landoeconomien, vilde endog kunne blive afbenyttet med Fordeel af de Dyr læger, som havde absolveret deres Examen, men endnu opholde sig ved Stiftelsen. Den maatte især være kjærkommen for dem blandt disse, som ved deres Dimission ikke ere bekendte med Landbos forholdene, og den kunde tjene som et Slags Indledning til deres fremtidige Virksomhed.

Det er vanskeligt at opgive, hvor mange Omkostninger Indretningen af denne nye Underviisning vilde forarsage, men anvendtes derpaa aarlig 1500 Rbd., vilde der, ved at afbenytte de andre Værestalter, som Staten allerede i Forveien underholder, kunne udrettes meget, og saa meget, at neppe nogen anden

Væreanstalt bærer saa rige Renter, som denne under de herværende Forhold vilde komme til at bære.

Det er, efter mit Skjønne, netop nu, ved Professor Begtrup's Død, det rigtige Tidspunct at henvende Opmærksomheden derpaa, thi Sagen, han har nydt, vilde sikkerlig for en stor Deel strække til at udrede de dermed forbundne Omkostninger. Det vilde endog være at beklage, om man ansaae det for en Besparelse at inddrage disse Penge, der, hvilket jeg gjerne vil indrømme, hidindtil ikke have baaret mange Renter, men paa denne Maade kunde komme til at gjøre det 1000 Fold.

Kjøbenhavn den 21de Juni 1841.

I Anledning af forestaaende allerunderdanigste Forslag tilskrev Landhuusholdningssekskabet Lector, Dr. With under 16de September 1841 som følger:

Under 21de Juni sidstl. har Hr. Doctoren behaget at tilstille Selskabet et allerunderdanigt Andragende, indeholdende Deres Forslag, sigtende til nyttige Kundskabers Udbredelse blandt de unge Landmænd af den dannede Klasse; hvorhos De har anmodet Selskabet om at indsende samme til S. M. Kongen med dets Betænkning.

Efterat have taget Sagen under den nøieste Overveelse, skulde man ikke unblade, herved tiensktigt at meddele Dem Resultatet af de Bemærkninger, som Deres Forslag har fremkaldt.

At der her i Landet savnes tilstrækkelig Leilighed for vorde Landmænd, navnlig for dem af den dannede Klasse, til theoretisk og praktisk at uddanne sig for deres Fag, maa vistnok indrømmes. Men hvad Vel man helst skulde slaae ind i den Henseende er ikke let at afgjøre, hvorfor ogsaa Meningerne

derom ere meget deelte. Imedens Noget tilraade Oprettelsen af flere landoekonomiske Lærestalter efter en mindre Maalestok (omtrent som det af Proprietair Krarup med Landhuusholdnings-selskabets Understøttelse oprettede Institut paa Haraldslund ved Aarhus) og fordeelte omkring i Landets forskjellige Provindsler, mene Andre, at et enkelt Agerdyknings-Akademie iaar for vorde Landmands høiere videnskabelige Udbannelse vilde være at foretrække. Udskillige holde for, at der foruden et saadant Akademie, burde ogsaa have nogle af hine mindre Lærestalter, og denne Mening synes at have meest for sig. Utter Andre erkiende overalt ikke Nødvendigheden af slige Lærestalter, men ansee det tilstrækkeligt, at der over Agronomien og derhen hørende Hjælpevidenskaber holdtes Forelæsninger helst her i Hovedstaden.

Det er vel saa, at de hos os tidligere giorte Erfaringer angaaende landoekonomiske Lærestalter ikke ere opmuntrende; men ikke desmindre maa man dog være af den Formening, at de, under en god Indretning og Bestyrelse, og forsynede med dygtige Lærere, kunne stifte meget Gavn. Det synes og at ligge i Sagens Natur, at Underviisningen i den egentlige Agerdykningslære og i de vigtigste Hjælpevidenskaber helst bør saavidt skee kan søges bragt i Forbindelse med den fornødne praktiske Anviisning. Ere de locale og andre Forhold gunstige, gives der ved et saadant Institut nok saa god Leilighed for Eleverne til at lære det Praktiske, naar de kun selv alvorligen ville, som ved deres Ophold hos en eller anden Landmand, der gjør sig slige Elevers Modtagelse til et Bierhverv uden altid at lade sig deres Udbannelse være ret magtpaaliggende. Den theoretiske Underviisning vil ved dygtige Lærere kunne foredrages ligesaa rationelt paa et Institut som andensteds, og imod Gensidighed i den praktiske Kundskab er de unge Landoekonomers Ophold i nogen Tid ved gode Avlsbrug i forskjellige Egne et i ethvert Tilfælde anbefaleligt Middel. — Helst maatte uden tvivl slige Instituter oprettes og bestyres ganske som en

privat Entreprise, i fornødent Fald med et midlertidigt Tilskud fra det Offentlige.

De af Dem foreslaaede Forelæsninger ville neppe kunne erstatte et Professorat i Landoekonomien. Videnskabsmand i de forskjel- lige Fag vare vel, i alt Fald imod et taaleligt Honorar, at formaae til at holde Forelæsninger, lempede efter Landoekono- mens Tare; men slige Docenter ville dog neppe kunne foredrage netop det, der har størst Interesse for Landmanden og i det's Anvendelse paa Landoekonomien. Vi kunne derfor ikke ansee saadanne Forelæsninger som et tilstrækkeligt Surrogat for dem, der kunde holdes af en særskilt Docent i Landoekonomien, naar denne havde de Egenstaber, der kunne ønskes hos en saadan Docent. En videnskabelig og praktisk dannet Agronom maatte af Hielpvidenskaberne have tilegnet sig det, som er vigtigst for hans Fag, der egentlig ikke er nogen særskilt Videnskab, men en paa flere andre Videnskaber i Forbindelse med Erfaring grundet Samling af de Kundskaber, der ere nødvendige for Landmændene, og denne burde han naturligtviis give en saa god videnskabelig Sammenhang som Stoffets Natur og hans Evner tillade. Det vilde ei heller være vanskeligt for ham, naar han er hvad han bør, hos en duelig Mand af Faget at erholde den Bistand, der i enkelte mødende Tilfælde maatte være nødvendig ved Undersøgelsen af saadanne Gienstande, der fordre speciel og dybere Indsigt i en eller anden Hielpvidenskab. En saadan Bærepøst burde maaskee ikke savnes, om der end havde et Ager- dyrknings-Institut efter en saa udvidet Plan som ovenansført; thi det vilde uden Tvivl dog, ved Siden deraf, kunne bidrage til Agronomiens Fremme, naar der tillige paa det Sted, der er Videnskaberne's Hovedsæde, fandtes en med mere omfattende videnskabelig Kundskab og med flere videnskabelige Hielpemidler forsynet Docent, der forresten ikke burde være uden Bekiendtskab med det Praktiske i Agerdyrkingen. De unge Mand, der havde Eyst og Evne til en høiere og selvstændigere Dannelse, kunde da, forinden eller maaskee bedre efterat de havde frequenteret

det praktiske Institut, udvide deres Indsigter ved i Hovedstaden at høre Forelæsninger over Landøkonomien og de andre for Landmanden gavnlige Videnskaber saavel som ved at benytte de Hielpemidler, Hovedstaden frembyder til almindelig Dannelselse.

Om det end iøvrigt maatte indrømmes, at allerede meget vilde være vundet for Sagen ved de i Forslag bragte Forelæsninger her over de for Landmanden vigtigste Hielpvidenskaber, kunne vi dog ikke med Hr. Doctoren erkiende Nødvendigheden af den af dem antydebe Udskykning af flere af de forskjellige Lærefag, saaledes at de foredroges specielt for Landøkonomerne. Af saadanne Videnskaber som Physik, Chemie o. s. v. bør nemlig ogsaa Forstmændene, Veterinairerne og Polytechnikerne ligesaa vel som Landmændene kiende det Generelle eller Fundamentale, og herpaa ville de Alle ved Selvstudium kunne bygge videre. Naar slige Forelæsninger, hvoraf de fleste maaskee helst kunde foranstaltes af den polytechniske Lærestalt, lempedes efter samtlige disse Paagiældendes Tary, vilde Udgifterne derved ogsaa blive færre.

En offentlig Prøve som den foreslaæde, kan være paasende ved et Institut eller forsaavidt der er Spørgsmaal om at faae Udkomst til Ansættelse i Statens Tieneste, men synes ellers ikke at være tilraadelig.

Paa Grund af det Anførte har man ikke troet at kunne allerunderdanigst anbefale Hr. Doctorens Forslag, som derfor hoslagt remitteres Dem, i det man benytter Leiligheden til at meddele Dem Forsikringen om Selskabets Hoiagtelse for det Fædrelandsind, De har lagt for Dagen ved Deres velmenende Forsøg paa at see en Sag fremmet, hvis særdeles Vigtighed for den danske Landbostand man fuldkommen anerkjender.